

Sectorprofiel werkbaar werk

Zelfstandige ondernemers in de handel

Werkbaarheidsprofiel voor zelfstandige ondernemers in de handel op basis van Vlaamse Werkbaarheidsmonitor voor zelfstandige ondernemers 2007-2010

Brussel mei 2011

Inleiding

In het Pact 2020 spraken de Vlaamse Regering en sociale partners af dat ze er niet enkel willen naar streven dat meer mensen op actieve leeftijd volwaardig werk hebben (werkzaamheidsgraad) maar ook dat ook de kwaliteit van het werk (werkbaarheidsgraad) verbetert. Om die kwaliteit of de werkbaarheidsgraad cijfermatig in beeld te brengen ontwikkelde de Stichting Innovatie & Arbeid de 'werkbaarheidsmonitor'. In 2007 werd een eerste meting (schriftelijke bevraging) uitgevoerd bij een representatief staal van de Vlaamse zelfstandige ondernemers. De tweede meting werd uitgevoerd in 2010.

In deze nota brengen we in drie rubrieken de belangrijkste gegevens samen voor de zelfstandige ondernemers in de handel:

1. Evolutie werkbaar werk 2007-2010 bij zelfstandige ondernemers in de handel
 - 1.1.1. Werkbaarheidsknelpunten in de handel¹.
 - 1.1.2. Werkbaarheidsgraad in de handel.
 - 1.1.3. Werkbaarheidsrisico's in de arbeidssituatie in de handel.
2. Vergelijking werkbaar werk zelfstandige ondernemers in de handel en Vlaanderen, 2010
 - a. Werkbaarheidsknelpunten, vergelijking 2010
 - b. Werkbaarheidsrisico's, vergelijking 2010
3. Risicoprofiel werkbaar werk voor de zelfstandige ondernemers in de handel 2010²

¹ In de nota wordt geen informatie over statistische toetsen opgenomen. Die zijn te vinden in het informatiedossier 'Vlaamse werkbaarheidsmonitor zelfstandigen 2010. Indicatoren voor de kwaliteit van de arbeid bij zelfstandige ondernemers in Vlaanderen, evolutie 2007-2010'. In de tekst wordt enkel over een 'verschil' of een 'afwijking' gesproken wanneer het om een statistisch significant verschil gaat.

² Er werd geen risicoprofiel opgemaakt voor de werkbaarheidsknelpunten motivatie en leermogelijkheden omdat deze knelpunten zich slechts zeer beperkt voordoen bij de zelfstandige ondernemers

1. Evolutie werkbaar werk bij zelfstandige ondernemers in de handel 2007-2010

1.1. Werkbaarheidsknelpunten 2007-2010

In de werkbaarheidsmonitor staan vier facetten van kwaliteit van de arbeid centraal: psychische vermoeidheid, welbevinden in het werk, leermogelijkheden en werk-privé-balans:

- Psychische vermoeidheid:** de mate waarin de door psychosociale arbeidsbelasting opgebouwde (mentale) vermoeidheid recuperabel is dan wel leidt tot spanningsklachten en verminderd functioneren.
- Motivatie:** de mate waarin men door de aard van de job op het werk betrokken is/blijft dan wel gedemotiveerd raakt.
- Leermogelijkheden:** de mate waarin men door formele opleiding en de dagdagelijkse ervaring op de werkplek zijn competenties op peil kan houden en verder ontwikkelen.
- Werk-privé-balans:** de mate waarin de taakeisen in de werksituatie al dan niet belemmerende effecten hebben op de handelingsmogelijkheden in de thuissituatie.

Voor elk van de vier werkbaarheidsaspecten zijn grenzen bepaald die aangeven of de situatie al dan niet problematisch is. Problematische en niet-problematische situaties worden als volgt benoemd:

	niet problematisch	problematisch
Psychische vermoeidheid	geen werkstress	werkstress
Welbevinden in het werk	geen motivatieproblemen	motivatieproblemen
Leermogelijkheden	voldoende leermogelijkheden	onvoldoende leermogelijkheden
Werk-privé-balans	haalbare werk-privé-combinatie	problemen werk-privé-combinatie

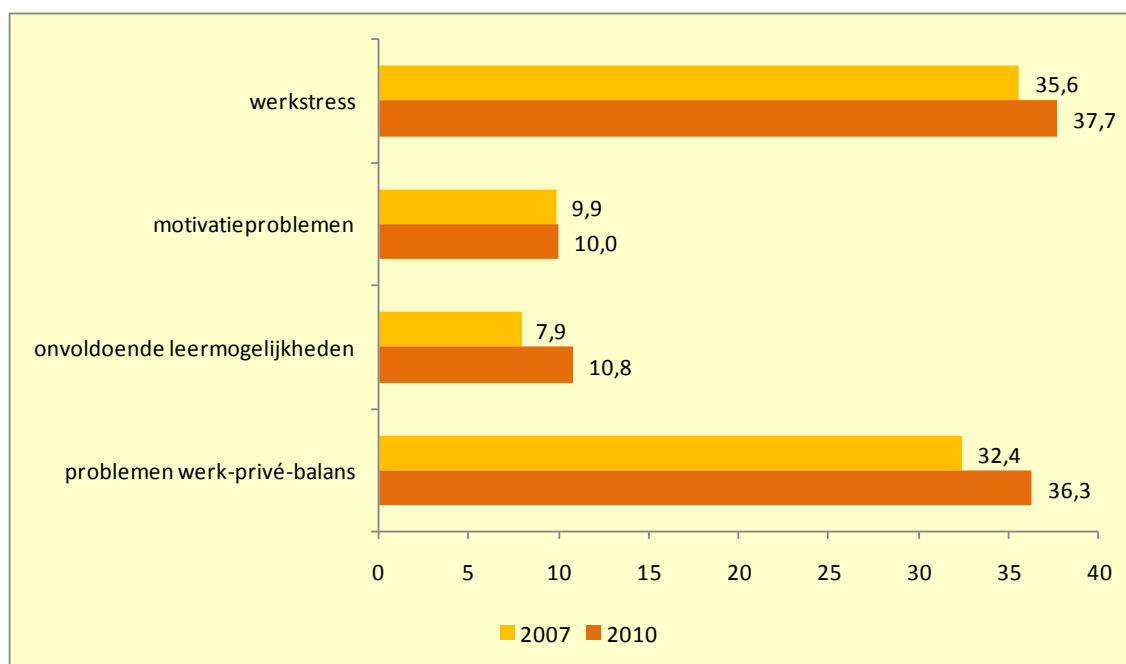
De onderstaande tabel geeft voor elk van de vier indicatoren de vergelijkende cijfers voor 2007-2010.

Tabel 1: werkbaarheidsindicatoren zelfstandige ondernemers in de handel 2007-2010 (% van zelfstandige ondernemers)

	niet problematisch		problematisch	
	2007	2010	2007	2010
psychische vermoeidheid	64,4	62,3	35,6	37,7
welbevinden in het werk	90,1	90,0	9,9	10,0
leermogelijkheden	92,1	89,2	7,9	10,8
werk-privé-balans	67,6	63,7	32,4	36,3

In de onderstaande grafiek tonen we voor elk van de vier werkbaarheidsaspecten voor welk aandeel van de zelfstandige ondernemers in de sector de situatie problematisch is in 2010. We vergelijken deze cijfers met deze van 2007.

Figuur 2: werkbaarheidsknelpunten zelfstandige ondernemers in de handel 2007-2010 (% van zelfstandige ondernemers)

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor 2007/2010, SERV-Stichting Innovatie & Arbeid

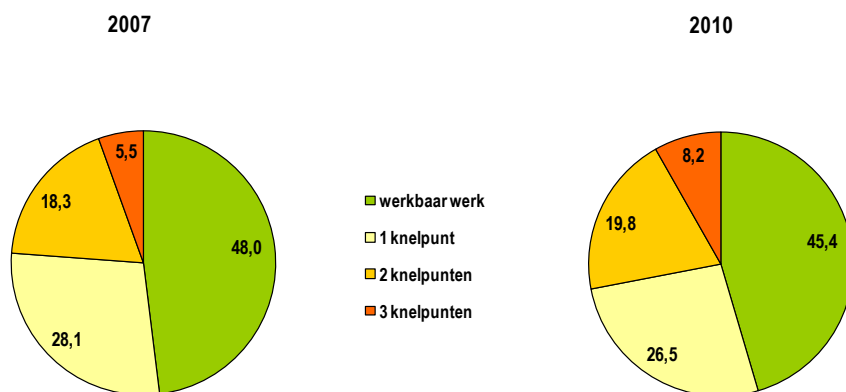
1.2. Werkbaarheidsgraad 2007-2010

De werkbaarheidsgraad is als volgt gedefinieerd:

Het aandeel van de zelfstandige ondernemers met een kwaliteitsvolle job op het vlak van zowel werkstress, motivatie, leermogelijkheden als de werk-privé-balans.

De werkbaarheidsgraad voor de zelfstandige ondernemers in de handel bedraagt 45,4%. In 2007 was dat 48%. Dat betekent dat 45,4% van de zelfstandige ondernemers in de handel werk heeft waaraan het kwaliteitslabel 'werkbaar werk' kan worden toegekend. De andere zelfstandige ondernemers worden in hun job met één of meerdere knelpunten geconfronteerd.

Figuur 3: procent van zelfstandige ondernemers in de handel met werkbaar werk - met (één of meerdere) werkbaarheidsknelpunten, 2007-2010

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor 2007/2010, SERV-Stichting Innovatie & Arbeid

1.3. Werkbaarheidsrisico's 2007-2010

Eens men de omvang van de werkbaarheidsproblematiek in beeld gebracht heeft, komt uiteraard ook de vraag hoe werkbaarheidsproblemen ontstaan, wat een job werkbaar of onwerkbaar maakt. Het is immers pas door zicht te krijgen op de oorzaken van die problemen dat men ook weet waaraan gesleuteld moet worden om de werkbaarheid te verbeteren.

De Vlaamse werkbaarheidsmonitor peilt daarom ook naar de kernfactoren in de arbeidssituatie die de kwaliteit of werkbaarheid van jobs bedreigen of bevorderen. Het gaat om vier werkaspecten die we hieronder kort omschrijven:

- **Werkdruk:** de mate van arbeidsbelasting vanuit kwantitatieve taakeisen zoals het werkvolume, het werktempo en tijdslimieten.
- **Emotionele belasting:** de mate van arbeidsbelasting vanuit contactuele taakeisen (bv. contact met klanten, patiënten, medewerkers).
- **Afwisseling in het werk:** de mate waarin de functie-inhoud een afwisselend takenpakket omvat en beroep doet op de vaardigheden van de zelfstandige ondernemer. Bij onvoldoende afwisseling spreken we over routinematig werk.
- **Arbeidsomstandigheden:** mate waarin zelfstandige ondernemers blootgesteld worden aan fysieke inconvenianten in de werkomgeving en lichamelijke belasting.

Ook voor deze vier werkbaarheidsrisico's zijn grenzen bepaald die aangeven of de situatie al dan niet problematisch is. Problematische en niet-problematische situaties worden als volgt benoemd:

	niet problematisch	problematisch
Werkdruk	geen hoge werkdruk	hoge werkdruk
Emotionele belasting	geen emotioneel belastend werk	emotioneel belastend werk
Taakvariatie	geen routinematig werk	routinematig werk
Arbeidsomstandigheden	geen belastende arbeidsomstandigheden	belastende arbeidsomstandigheden

De onderstaande tabel geeft voor elk van de vier indicatoren de vergelijkende cijfers voor 2007-2010.

Tabel 2: werkbaarheidsrisico's zelfstandige ondernemers in de handel 2007-2010 (% van zelfstandige ondernemers)

	niet problematisch		problematisch	
	2004	2010	2004	2010
werkdruk	58,5	58,6	41,5	41,4
emotionele belasting	76,6	80,8	23,4	19,2
taakvariatie	88,4	88,4	11,6	11,6
arbeidsomstandigheden	91,5	88,9	8,5	11,1

In de onderstaande figuur tonen we voor elk van deze werkbaarheidsrisico's voor welk aandeel de situatie in 2010 problematisch is. We vergelijken deze cijfers met deze van 2007.

Figuur 4: werkbaarheidsrisico's zelfstandige ondernemers in de handel 2007-2010 (% van zelfstandige ondernemers)

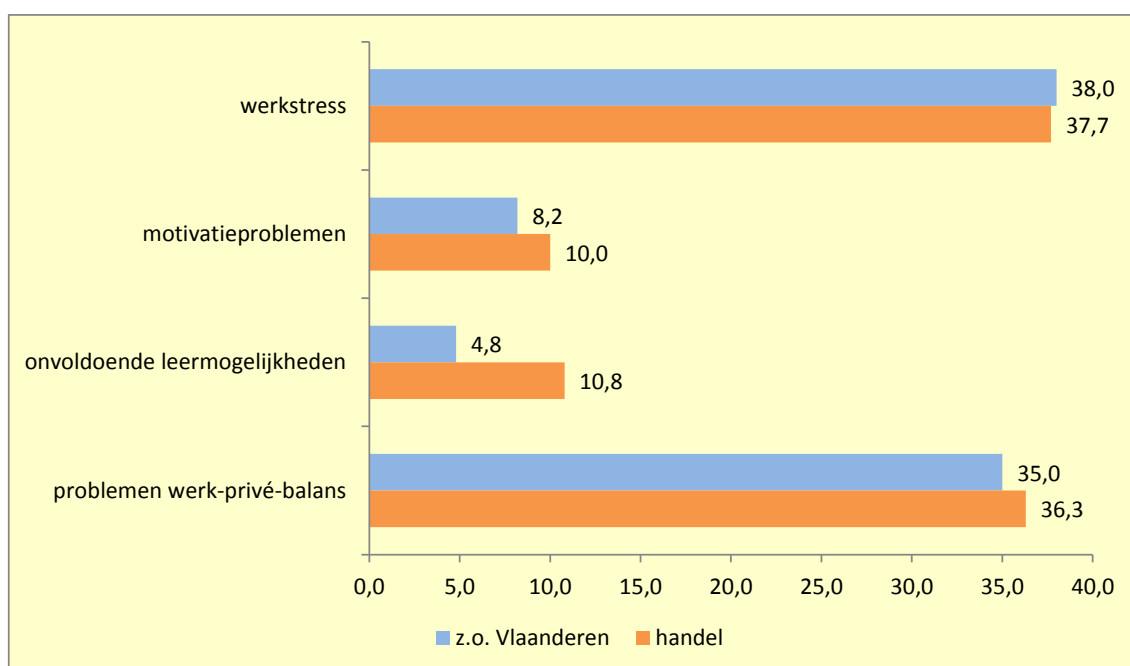

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor 2007/2010, SERV-Stichting Innovatie & Arbeid

2. Vergelijking werkbaar werk zelfstandige ondernemers in de handel en Vlaanderen, 2010

2.1. Werkbaarheidsknelpunten, vergelijking 2010

Figuur 5: werkbaarheidsknelpunten, 2010 (% van zelfstandige ondernemers)

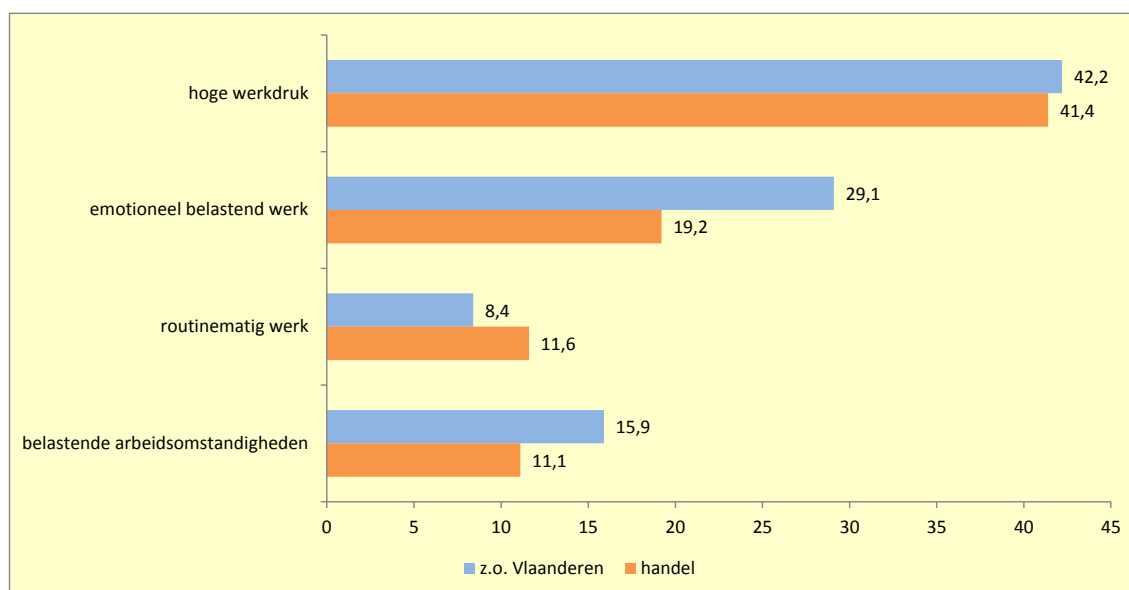

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor 2010, SERV-Stichting Innovatie & Arbeid

Het percentage dat onvoldoende leermogelijkheden heeft, ligt hoger (10,8%) bij de zelfstandige ondernemers in de handel dan het gemiddelde voor de zelfstandige ondernemers in Vlaanderen (4,8%).

2.2. Werkbaarheidsrisico's vergelijking 2010

Figuur 6: werkbaarheidsrisico's, 2010 (% van zelfstandige ondernemers)

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor 2010, SERV-Stichting Innovatie & Arbeid

Het percentage dat emotioneel belastend werk heeft, ligt lager (19,2%) bij de zelfstandige ondernemers in de handel dan het gemiddelde voor de zelfstandige ondernemers in Vlaanderen (29,1%). Ook het aandeel met belastende arbeidsomstandigheden ligt lager dan het gemiddelde (11,1% versus 15,9%).

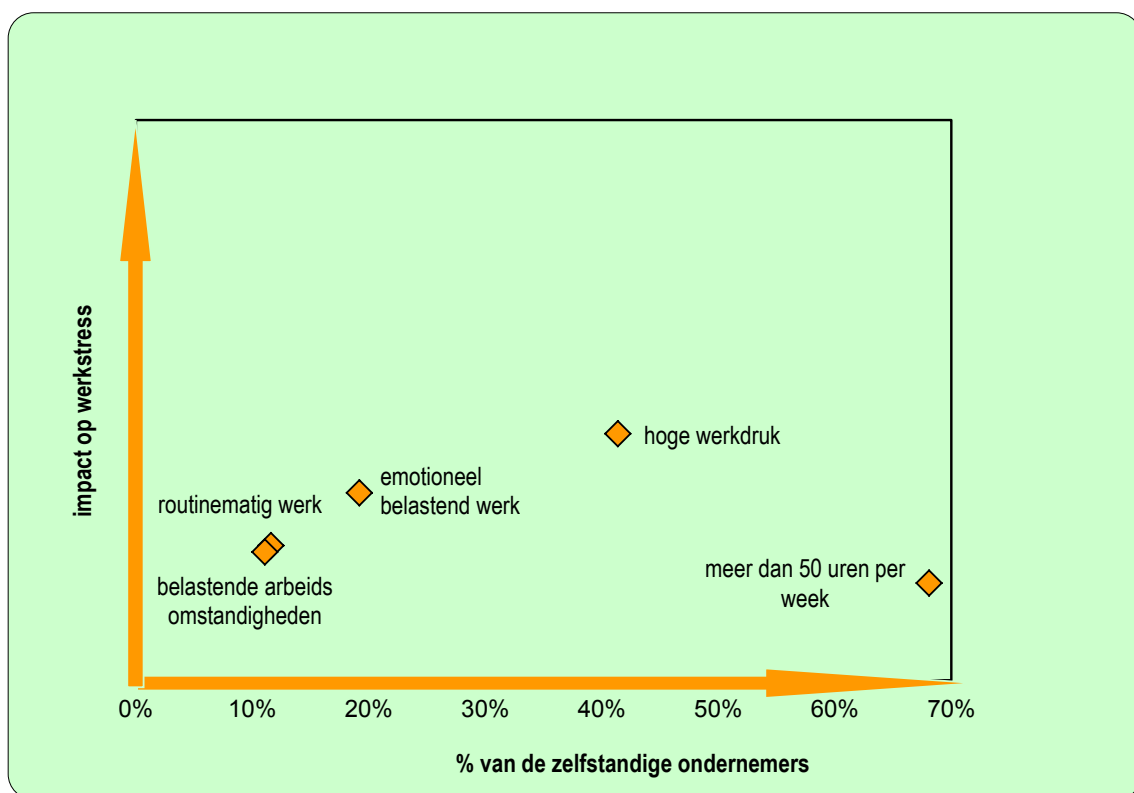
3. Risicoprofiel werkbaar werk voor de zelfstandige ondernemers in de handel

Hieronder schetsen we voor de zelfstandige ondernemers in de handel een risicoprofiel voor werkstress en een problematische werk-privébalans. Om het profiel samen te stellen wordt rekening gehouden met vijf potentiële risico's in de arbeidssituatie: een hoge werkdruk, emotioneel belastend werk, routinematig werk, belastende arbeidsomstandigheden en een wekelijkse arbeidsprestatie van meer dan 50 uren. De wijze waarop de profielen geconstrueerd worden, is uitvoerig gedocumenteerd in het informatiedossier 'Wat maakt werk werkbaar bij zelfstandige ondernemers', (Bourdeaud'hui, 2011, www.werkbaarwerk.be).

3.1. Risicoprofiel voor werkstress

Werkstress kan uiteraard allerlei oorzaken hebben. In de arbeidssituatie zijn verschillende risicofactoren voor werkstress. In de onderstaande grafiek wordt de ernstgraad van vijf werkbaarheidsrisico's geïllustreerd voor de zelfstandige ondernemers in de handel. Een risico is ernstiger naarmate er meer zelfstandige ondernemers mee geconfronteerd worden en er een grotere kans is dat de zelfstandige ondernemers door dit risico werkstressproblemen krijgen.

Figuur 7: problematische werkstress en risico's in de arbeidssituatie (zelfstandige ondernemers in de handel) 2010

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor 2010, SERV-Stichting Innovatie & arbeid

Leeswijzer: de figuur geeft de ernstgraad weer voor vijf risicofactoren voor werkstress. Deze ernstgraad wordt door 2 elementen bepaald:

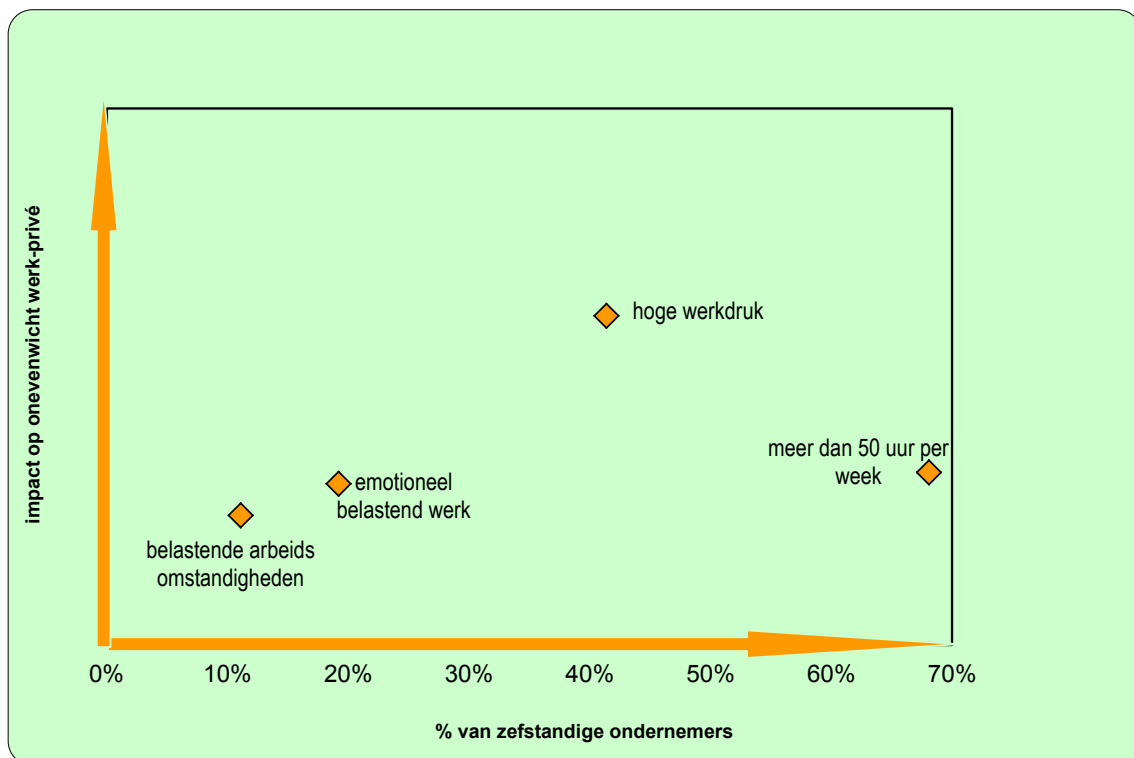
1. percentage zelfstandige ondernemers dat met een risicofactor te maken heeft. Zo zijn er in de sector meer zelfstandige ondernemers met emotioneel belastend werk dan er zelfstandige ondernemers zijn met routinematig werk.
2. impact van risicofactor. Zo ligt het werkstressrisico hoger bij hoge werkdruk dan bij routinewerk.

Hoge werkdruk is duidelijk de meest ernstige risicofactor voor werkstress in de sector. Hoge werkdruk komt niet alleen vaak voor, maar verhoogt ook aanzienlijk de kans op werkstress. Ongeveer 4 op 10 (41,4%) van de zelfstandige ondernemers in de handel werkt onder hoge werkdruk. Ook de emotionele belasting heeft een belangrijke impact op de werkstress. Verder valt op dat een zeer grote groep van zelfstandige ondernemers meer dan 50 uur per week werkt (68,1%).

3.2. Risicoprofiel voor problematische werk-privé-balans

De hoge werkdruk is ook de belangrijkste risicofactor voor een problematische werk-privé-balans. Ook lange werkdagen (meer dan 50 uur per week) vormen voor een zeer grote groep zelfstandige ondernemers (68,1%) een belangrijke risicofactor voor de werk-privé-balans.

Figuur 10: problematische werk-privé-balans en risico's in de arbeidssituatie (zelfstandige ondernemers in de handel) 2010

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor 2010, SERV-Stichting Innovatie & Arbeid

Leeswijzer: de figuur geeft de ernstgraad weer voor vijf risicofactoren voor problemen met de werk-privé-balans. Deze ernstgraad wordt door 2 elementen bepaald:

1. percentage zelfstandige ondernemers dat met een risicofactor te maken heeft. Zo zijn er in de sector meer zelfstandige ondernemers met emotioneel belastend werk dan er zelfstandige ondernemers zijn met belastende met arbeidsomstandigheden.
2. impact van risicofactor. Zo ligt het risico voor een problematische werk-privé-balans hoger bij hoge werkdruk dan bij emotioneel belastend werk.

Besluit

Werkbaar werk houdt in dat je door het werk gemotiveerd wordt en voldoende kansen krijgt om bij te leren. Het houdt ook in dat je er niet overspannen van wordt en dat er ruimte blijft voor het gezin, vrienden en hobby's. In 2007 heeft 48% van de zelfstandige ondernemers in de handel werkbaar werk, in 2010 is dat 45,4%. De andere zelfstandige ondernemers worden geconfronteerd met één of meerdere werkbaarheidsproblemen: werkstress (37,7%), motivatieproblemen (10%), een gebrek aan leerkansen (10,8%) of problemen om werk en privé op elkaar af te stemmen (36,3%).

Niet alle zelfstandige ondernemers worden in dezelfde mate met problemen geconfronteerd. Vooral de concrete arbeidssituatie is bepalend voor de werkbaarheid van de job. Zowel voor problematische werkstress als een problematische werk-privébalans blijkt uit het risicoprofiel dat de hoge werkdruk de belangrijkste risicofactor is.

Meer informatie hierover in:

- *Informatiedossier 'Vlaamse Werkbaarheidsmonitor zelfstandigen 2010. Indicatoren voor de kwaliteit van de arbeid bij zelfstandige ondernemers, evolutie 2007-2010'*
- *Technische nota 'Werkbaar werk in 2010. Indicatoren voor kwaliteit van de arbeid van de zelfstandige ondernemers in Vlaanderen voor 3 sectoren.'*
- *Informatiedossier 'Wat maakt werk werkbaar bij zelfstandige ondernemers?' Onderzoek naar de determinanten van werkbaar werk op basis van de Vlaamse Werkbaarheidsmonitor voor zelfstandige ondernemers 2007-2010'.*

Alle informatie over de werkbaarheidsmonitor op www.werkbaarwerk.be

De Vlaamse werkbaarheidsmonitor is een initiatief van de Vlaamse sociale partners en werd ontwikkeld door de Stichting Innovatie & Arbeid met de financiële steun van het Europees Sociaal Fonds

